

Ю. М. Марчук,

к. с.-г. н., завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1184-261X>

А. І. Карпук,

д. е. н., професор, директор, відокремлений підрозділ НУБіП України
"Боярська лісова дослідна станція", м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2920-8131>

О. М. Дзюбенко,

д. е. н., начальник, Черкаське обласне управління лісового
та мисливського господарства, м. Черкаси
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9837-696X>

Р. А. Буценко,

аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2471-9979>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.21.24

ІНВЕСТИВАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ЛІСОВОГО СЕКТОРА ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ

Yu. Marchuk,

PhD in Agricultural Sciences, Head of the Department of Botany, Dendrology and Forest Selection,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

A. Karpuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Principal, Separate Division of National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Boyarka forest research station", Kyiv

O. Dzyubenko,

Doctor of Economic Sciences, Chief, Cherkasy Forestry and Hunting Department, Cherkasy

R. Butsenko,

Postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

INVESTING IN THE MODERNIZATION OF THE FIXED CAPITAL OF THE FOREST SECTOR AS A COMPONENT OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FORESTRY

Встановлено, що в умовах воєнного стану виникає гостра необхідність у підвищенні вагомості лісового сектора в забезпеченні обороноздатності та енергетичної самодостатності країни, що потребує нарощення інвестиційних потоків у модернізацію основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва, а також виробництва різноманітних видів твердого біологічного палива на основі утилізації лісосічних відходів. Дослідження показали, що у 2001–2021 роках у динаміці номінальної величини капітальних інвестицій в основні сегменти лісового сектора (лісове господарство та деревообробку) в цілому спостерігається висхідний тренд за винятком років, де мало місце явне "просідання" величини інвестиційного забезпечення оновлення, модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва, але в динаміці реальної величини чітко виражені висхідні тенденції не спостерігаються, що свідчить про необхідність перегляду пріоритетів інвестиційного забезпечення модернізації лісогосподарських та лісопереробних активів. Обґрунтовано, що при виборі пріоритетів фінансування капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі необхідно виходити з існуючої структури фінансування за видами активів у 2021 році, де найбільшу питому вагу займали нежитлові будівлі (14%), машини, обладнання та інвентар (22%), транспортні засоби (42%), а частка нематеріальних активів складала 2%. Встановлено, що у короткостроковій перспективі необхідним

слід вважати зростання питомої ваги інвестиційних витрат на придбання нематеріальних активів, щоб прискорити процеси цифрової трансформації та охопити діджиталізацією широкий спектр відносин, пов'язаних з лісовідновленням, лісовідтворенням, охороною та захистом лісів, а також заготівлею та продажем деревини. Доведено, що нарощення обсягів інвестування модернізації основного капіталу лісового сектора залежить від умонтування у фінансово-економічний механізм лісогосподарювання комплексу методів, інструментів та важелів, які стимулюватимуть суб'єктів лісогосподарського та деревообробного підприємництва збільшувати обсяги фінансування капітальних інвестицій у лісовирощування, лісозаготівлі, транспортування деревини, утилізацію деревних відходів та деревообробні виробництва. Встановлено, що найвищий рівень результативності застосування податкових, кредитних та митних преференцій в частині стимулювання процесів нарощення інвестиційних вливань у модернізацію основного капіталу лісового сектора буде отримано за умови відновлення державного та регіонального програмування розвитку лісогосподарського та деревообробного виробництва, а також здійснення поступальних структурних трансформацій у лісовій галузі при збереженні базових елементів вітчизняної інституціональної архітектури лісогосподарювання.

It is established that under martial law there is an urgent need to increase the importance of the forest sector in ensuring the country's defense capability and energy self-sufficiency, which requires increasing investment flows in the modernization of the fixed capital of forestry and woodworking production, as well as the production of various types of solid biological fuels based on the disposal of logging waste. Studies have shown that in 2001–2021, in the dynamics of nominal capital investments in the main segments of the forest sector (forestry and woodworking) in general, there is an upward trend, with the exception of years where there was a clear "subsidence" in the amount of investment support for renewal, modernization, reconstruction and technical re-equipment of the fixed capital of forestry and woodworking production, but in the dynamics of the real value, clearly expressed upward trends are not observed, this indicates the need to review the priorities of investment support for the modernization of forestry and forest processing assets. It is proved that when choosing priorities for financing capital investments in forestry and logging, it is necessary to proceed from the existing structure of financing by asset types in 2021, where the largest share was occupied by non-residential buildings (14%), machinery, equipment and inventory (22%), vehicles (42%), and the share of intangible assets was 2%. It is established that in the short term, it is necessary to consider an increase in the share of investment costs for the acquisition of intangible assets in order to accelerate the processes of digital transformation and cover by digitalization a wide range of relations related to reforestation, forest protection and protection, as well as the harvesting and sale of wood. It is proved that the increase in investment in the modernization of the fixed capital of the forest sector depends on the installation in the financial and economic mechanism of forestry of a set of methods, tools and levers that will stimulate the subjects of forestry and woodworking entrepreneurship to increase the volume of financing of capital investments in forestry, logging, wood transportation, wood waste disposal and woodworking production. It is established that the highest level of effectiveness of the application of tax, credit and customs preferences in terms of stimulating the processes of increasing investment injections into the modernization of the fixed capital of the forest sector will be obtained subject to the resumption of state and regional programming for the development of forestry and woodworking production, as well as the implementation of progressive structural transformations in the forest industry while preserving the basic elements of the domestic institutional architectonics of forestry.

Ключові слова: інвестування, капітальні інвестиції, модернізація, основний капітал, лісовий сектор, стимулювання.

Key words: investment, capital investment, modernization, fixed assets, forest sector, incentives.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах поглиблення інституціональних трансформацій актуалізується проблема формування сучас-

ного фінансово-економічного механізму лісогосподарювання, який охоплюватиме комплекс бюджетно-податкових, грошово-кредитних та дозвольно-регламентних методів та інструментів, які дадуть змогу підвищити результативність фіскально-рентного регулювання розширеного відтворення та господарського освоє-

ння лісоресурсного потенціалу, забезпечити нарощення обсягів прямого бюджетного фінансування процесів лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів, а також обсягів інвестування проєктів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основного капіталу лісового сектора. В умовах високого рівня спрацювання активної частини основних лісогосподарських засобів і основних засобів переробних підрозділів лісогосподарських підприємств та прискорення процесів цифрової трансформації системи управління лісовим господарством і ринків лісопродукції особливо актуальним є розроблення тих складових інструментально-методологічного забезпечення фінансово-економічного механізму лісогосподарювання, які стосуються активізації інвестиційних процесів у сировинній та переробній ланках лісового сектора національної економіки України. Більше того, в умовах воєнного стану, коли підвищується вагомість лісового сектора в частині зміцнення обороноздатності країни та її енергетичної самодостатності, саме нарощення інвестиційних потоків у всі без винятку фази лісопродуктових ланцюгів виступає однією з найактуальніших проблем теорії і практики економіки лісогосподарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Збільшення обсягів інвестиційного забезпечення процесів модернізації основного капіталу лісового сектора залежить від диверсифікації методів та інструментів фінансово-економічного механізму лісогосподарювання, які створюють інституціональне підґрунтя для підвищення рівня інвестиційної привабливості всіх без винятку фаз лісопродуктового ланцюга, зокрема через застосування податкових, кредитних та митних преференцій, інституціоналізацію партнерських відносин між суб'єктами лісогосподарського підприємництва, зокрема постійними лісокористувачами, та суб'єктами приватного бізнесу і регіональними органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, формування державних лісогосподарських об'єднань.

У наукових працях та практичних рекомендаціях Ю. Болоховця, В. Бондара, О. Голуба, В. Голяна, Г. Ільницької-Гикавчук, П. Лакиди, Ю. Несторяка, О. Сакаль, Б. Шумлянського та інших розглядаються різноманітні підходи стосовно формування сучасного фінансово-економічного механізму лісогосподарювання в сучасних умовах з врахуванням наслідків інституціональних трансформацій, які відбуваються в останні роки у лісовому секторі, а також з врахуванням наслідків децентралізаційних та євроінтеграційних процесів. Водночас недостатньо систематизованим є спектр підходів стосовно підбору методів, інструментів та важелів фінансово-економічного механізму лісогосподарювання, які формують інвестиційну привабливість лісового сектора та визначають інституціональне підґрунтя диверсифікації інвестиційного забезпечення модернізації основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва. Обґрунтування такого роду підходів є актуальним з огляду на те, що існують полярні думки як вчених, так практиків-лісівників стосовно вибору пріо-

ритетів інвестиційного забезпечення модернізації основного капіталу лісового сектора.

На достатньо високому теоретико-методологічному рівні було класифіковано важелі та інструменти фінансово-економічного механізму лісогосподарювання Г. Ільницької-Гикавчук, зокрема в частині стимулювання інвестування основного капіталу лісового господарства та деревообробки. За її версією, до методів стимулювання слід віднести: 1) пільгове оподаткування; 2) пільгове кредитування; 3) диференціацію митних ставок залежно від ступеня обробки лісопродукції; 4) бюджетне фінансування; 5) ціноутворення; 6) екологічне страхування; 7) планування. До основних джерел фінансування лісового господарства, на її думку, необхідно відносити власні кошти лісогосподарських підприємств, кошти державного бюджету та кредити. За рахунок власних фінансових ресурсів необхідно повністю фінансувати рубки головного користування. Бюджетні ж кошти необхідно спрямовувати на лісокультурні роботи, охорону лісів, боротьбу з шкідниками і хворобами лісу, на рубки, пов'язані з веденням лісового господарства [5, с. 8]. У той же час науковець не розкрила основних інституціональних передумов підвищення результативності кредитування лісогосподарської та лісоохоронної діяльності як ефективної складової інвестування основного капіталу лісового сектора, що не дає можливості сформулювати концептуальні засади перегляду пріоритетів поведінки суб'єктів лісогосподарського підприємництва на ринку позикового капіталу.

Колишній виконуючий обов'язки Голови Державного агентства лісових ресурсів України В. Бондар зазначає, що в останні роки актуалізувалось вирішення питання сприяння довгостроковим інвестиціям у лісовий сектор економіки. Відсутність протягом останніх років фінансування лісового господарства фактично призвела до деградації систем лісовпорядкування та ефективного захисту лісів, до неможливості запровадження новітніх технологій та оновлення застарілої техніки й засобів виробництва [2, с. 2—5]. Водночас нарощення обсягів довгострокових інвестицій потребує умонтування у фінансово-економічний механізм лісогосподарювання комплексу методів та інструментів, а також перевірених світовою практикою форм інвестування лісогосподарських та лісоохоронних проєктів, що вимагає подальшого удосконалення інституціонального середовища здійснення інвестиційного процесу у різноманітних ланках лісового сектора через внесення змін та доповнень у бюджетне, податкове та природоохоронне законодавство.

Також активізувалися дослідження, в яких наголос робиться на необхідності застосування інноваційних форм інвестиційного процесу та активізації джерел приватного інвестування різноманітних ланок лісового сектора національної економіки. Б. Шумлянський переконалий, що приватні інвестиції є потужним джерелом фінансування, але в більшості випадків без відповідних гарантій вони не сприяють сталому веденню лісового господарства. До ключових завдань, які мають бути вирішені найближчим часом у напрямі забезпечення сталого лісокористування, належать: розробка інноваційного механізму залучення інвестиційних ресурсів у лісовий сектор, розвиток інфраструктури лісового госпо-

дарства, фінансове оздоровлення підприємств лісового господарства, створення конкурентоспроможних вертикально-інтегрованих структур, організація інвестиційних процесів тощо [8, с. 65]. В умовах воєнного стану та посилення вагомості лісового сектора в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад (ОТГ) дуже важливого значення набувають саме проблеми оздоровлення фінансового стану лісгосподарських підприємств, що водночас і виступить каталізатором нарощення обсягів внутрішнього інвестування проєктів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних лісгосподарських засобів.

При виборі пріоритетів формування фінансово-економічного механізму лісгосподарювання в частині створення інституціонального підґрунтя для нарощення інвестицій в модернізацію основного капіталу лісгосподарського та деревообробного виробництва заслуговує на увагу підхід В. Голяна, О. Голуба та О. Сакаль, згідно якого необхідно усунути комплекс основних інституціональних бар'єрів, які негативно впливають на фінансову діяльність лісгосподарських підприємств і відповідно на їх інвестиційну активність. Такими інституціональними бар'єрами виступають: відсутність всебічного науково обґрунтованого механізму раціонального використання експортного потенціалу ресурсів лісу; нерозвиненість економічного механізму стимулювання глибокої переробки деревини до стадії продукції з високою доданою вартістю, що користується попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках; недостатня прозорість фінансових потоків, пов'язаних з експортними операціями; значні митні бар'єри для експорту лісопродукції; відсутність механізмів захисту постійних лісокористувачів від перетікання лісової ренти в сферу діяльності лісозаготівельних структур, деревообробних підприємств, а в результаті цього до бюджетів країн Європи [3; 4]. У нинішній ситуації, коли прискорений розвиток лісового сектора напряду впливає на масштаби зміцнення обороноздатності країни та її енергетичний і промисловий потенціал визріла необхідність у різноманітній набору регуляторів експортної діяльності суб'єктів лісгосподарського та деревообробного підприємництва на основі врахування тих прорахунків, які були допущені у недавньому минулому, що позбавило постійних лісокористувачів надійних джерел надходжень валютної виручки.

Зміна стратегічних пріоритетів енергетичного забезпечення потреб господарського комплексу та сектору домашніх господарств в умовах воєнного стану вимагає перегляду ролі лісосировини в забезпеченні енергетичного балансу країни, що потребує формування належного інституціонального підґрунтя інвестиційного забезпечення утилізації лісосічних відходів та виробництва на їх основі паливних деревних продуктів. Голова Державного агентства лісових ресурсів України Ю.Болоховець розглядає декілька варіантів інвестування проєктів виробництва різноманітних видів твердого біологічного палива на основі утилізації лісосічних відходів: 1 варіант — інвестиційним забезпеченням виготовлення та постачання біопалива на ТЕЦ займаються підприємці; 2 варіант — інвестують у вироб-

ництво біологічного палива безпосередньо лісгосподарські підприємства; 3 варіант — інвестиційний процес здійснюватиметься на основі створення інфраструктури по збиранню та переробленню палива безпосередньо енергогенеруючою компанією у партнерстві з лісгосподарськими підприємствами [1]. Виходячи з позиції Ю.Болоховця, для забезпечення повноцінного інвестування проєктів суттєвого підвищення рівня утилізації лісосічних відходів і виробництва на їх основі паливних деревних продуктів потребують узаконення додаткові методи прямої та непрямой бюджетної підтримки суб'єктів лісгосподарського підприємництва та інших підприємницьких структур в частині виробництва різноманітних видів твердого біологічного палива, а також форми відносин публічно-приватного партнерства, які забезпечать взаємодію постійних лісокористувачів та енергогенеруючих компаній стосовно розбудови інфраструктури збору та переробки лісосічних відходів.

Виходячи з приведеного вище, запрошується висновок про те, що запорукою нарощення інвестиційних потоків в основний капітал лісового сектора виступає інституціоналізація додаткових методів, інструментів та важелів фінансово-економічного механізму лісгосподарювання, які забезпечать належні стимули для: залучення приватних інвестицій у різноманітні ланки лісового сектора, зокрема у біоенергетику та рекреаційне лісокористування; поєднання коштів публічних бюджетів та приватного капіталу через реалізацію угод публічно-приватного партнерства як в частині виробництва біопалива, так і розширення масштабів агролісомеліоративних робіт; залучення коштів Світового банку та ЄБРР у лісгосподарські та лісоохоронні проєкти, які реалізуються в межах міжнародних природоохоронних конвенцій та Глобальних цілей сталого розвитку, затверджених ООН.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є розкриття змісту та виявлення основних тенденцій і структурних особливостей інвестування основного капіталу лісового сектора та обґрунтування пріоритетів нарощення інвестиційних потоків у даний сектор національної економіки в контексті диверсифікації методів, інструментів та важелів фінансово-економічного механізму лісгосподарювання з врахуванням вимог та обмежень воєнного стану.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Лісовий сектор виступає важливою ланкою національної економіки, оскільки, окрім природоохоронної, відіграє важливу виробничо-господарську роль в системі суспільного відтворення. Водночас розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу лісового сектора залежить від величини інвестиційних потоків, які спрямовуються у його сировинний та переробний сегменти. Нерозвиненість вітчизняного фондового ринку, традиції вітчизняного лісівництва та домінування державної власності на лісоресурсні та лісгосподарські активи сформували передумови для фактично стовідсоткового фінансування капітальних інвестицій в основний капітал лісового сектора, а інвестування за

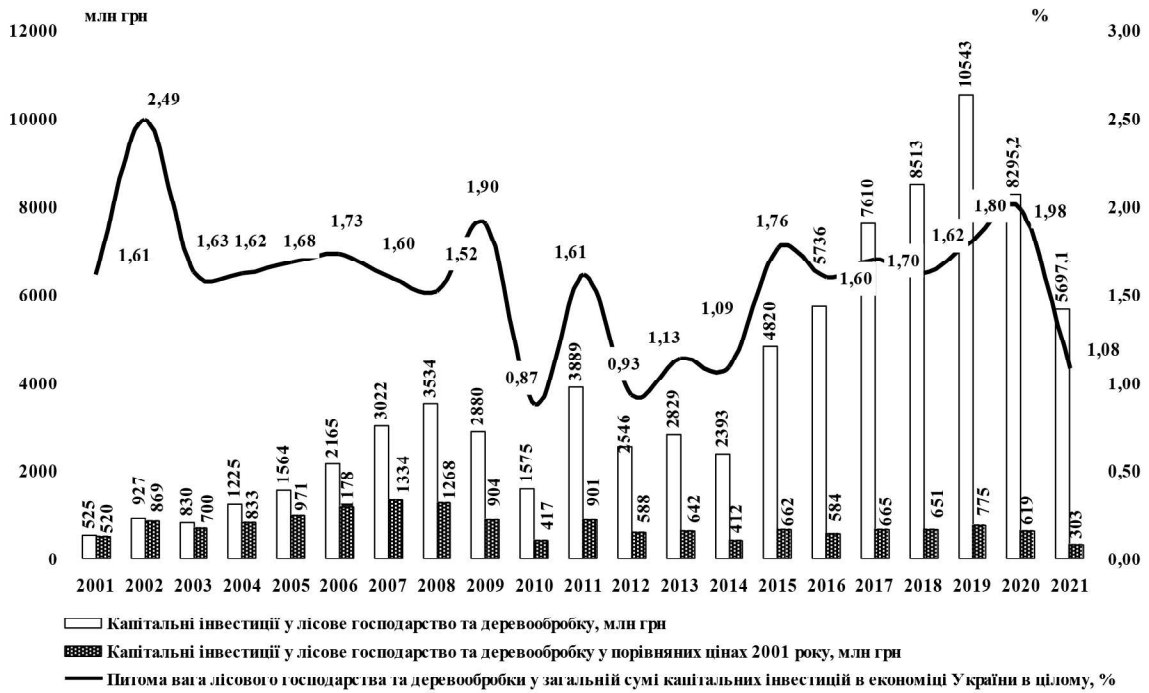

Рис. 1. Капітальні інвестиції в основні сегменти лісового сектора України

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

допомогою портфельних інвестицій перебуває у латентному стані.

Базовою умовою і водночас важливою складовою розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу лісового сектора національної економіки виступають обсяги інвестування основного капіталу, які дадуть змогу знизити рівень спрацювання лісогосподарського та деревообробного обладнання, підвищити ефективність здійснення лісогосподарських заходів та інших складових господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, забезпечити зниження питомих витрат лісосировини на виробництво різноманітних видів готової дерев'яної продукції, покращити результативність утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробного виробництва. Водночас, виходячи зі структурних характеристик лісового сектора та глобальних трендів його розвитку, важливо забезпечити інвестування саме модернізації активної частини основних засобів, щоб прискорити процеси ресурсозбереження та енергоефективності у всіх фазах лісопродуктового ланцюга.

Основними складовими лісового сектора виступає сировинний (лісове та мисливське господарство) та переробний (деревообробна, целюлозно-паперова і лісохімічна промисловість та біоенергетичний сегмент) сегменти, що значною мірою і детермінує форми, методи, інструменти інвестиційного забезпечення процесів модернізації активної та пасивної частин основного капіталу. Така детермінація пов'язана з тим, що основні лісогосподарські та лісоресурсні активи знаходяться у державній власності, а це накладає об'єктивні обмеження в частині вибору форм їх залучення у систему товарно-грошових відносин. Вплив на процеси інвестування справляє також значний часовий лаг між посадкою лісових насаджень та їх стиглістю, що виступає чи не основною детермінантою невисокого рівня привабливості власне лісового господарства для підприємницького

капіталу. За таких умов привабливим виглядає створення сприятливих умов для інвестування модернізації основних лісогосподарських засобів, які дозволяють забезпечити комерціалізацію екосистемних активів (використання рекреаційної, агролісомеліоративної, водорегулюючої, продовольчої функції лісів), що у підсумку дозволить забезпечити прибутковий рівень ведення лісового господарства в цілому, навіть незважаючи на відносно невисоку частку стиглих і перестійних лісових насаджень у віковій структурі лісового фонду.

У переробному сегменті лісового сектора, за винятком переробних підрозділів постійних лісокористувачів, сформовані всі необхідні інституціональні передумови для використання традиційного набору ринкових форм, методів та інструментів інвестування модернізації основного капіталу. Водночас держава має сформувати комплекс преференцій для того, щоб підвищити привабливість переробного сегмента лісового сектора національної економіки для інвесторів-резидентів та інвесторів-нерезидентів через інституціоналізацію комплексу податкових, кредитних та митних преференцій, оскільки практика інвестування вітчизняної деревообробки в останні роки довела, що введення нетарифних обмежень на кшталт введення мораторію на експорт необробленої деревини не забезпечує належних темпів збільшення обсягів інвестиційного забезпечення модернізації основних засобів деревообробних виробництв.

У 2001—2021 роках у динаміці номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку в цілому спостерігається висхідний тренд за винятком років, де мало місце явне "просідання" величини інвестиційного забезпечення оновлення, модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва (рис. 1).

Зокрема, у 2001—2008 роках мало місце зростання номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку. Якщо у 2001 році капітальні інвестиції в названі сегменти лісового сектора становили 525 млн грн, то у 2008 році вони виростили до рівня 3534 млн грн. Тобто у 2008 році порівняно з 2001 роком капітальні інвестиції у лісове господарство та деревообробку виростили у 6,7 разу. Кількаразове зростання вливань капітальних інвестицій у лісовий сектор зумовлено закріпленням у період 2002—2008 років тенденцій економічного зростання, що механічно вплинуло на підвищення рівня інвестиційної привабливості як лісового господарства, так і деревообробного виробництва.

Також за аналізований період внаслідок макроекономічної стабілізації зросли можливості держави щодо фінансування процесів лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів. Виважені політика в частині доступності лісосировини для переробних підприємств призвела до підвищення рівня заінтересованості іноземних виробників продукції деревообробки у фінансуванні проєктів введення додаткових потужностей по переробці деревини в Україні.

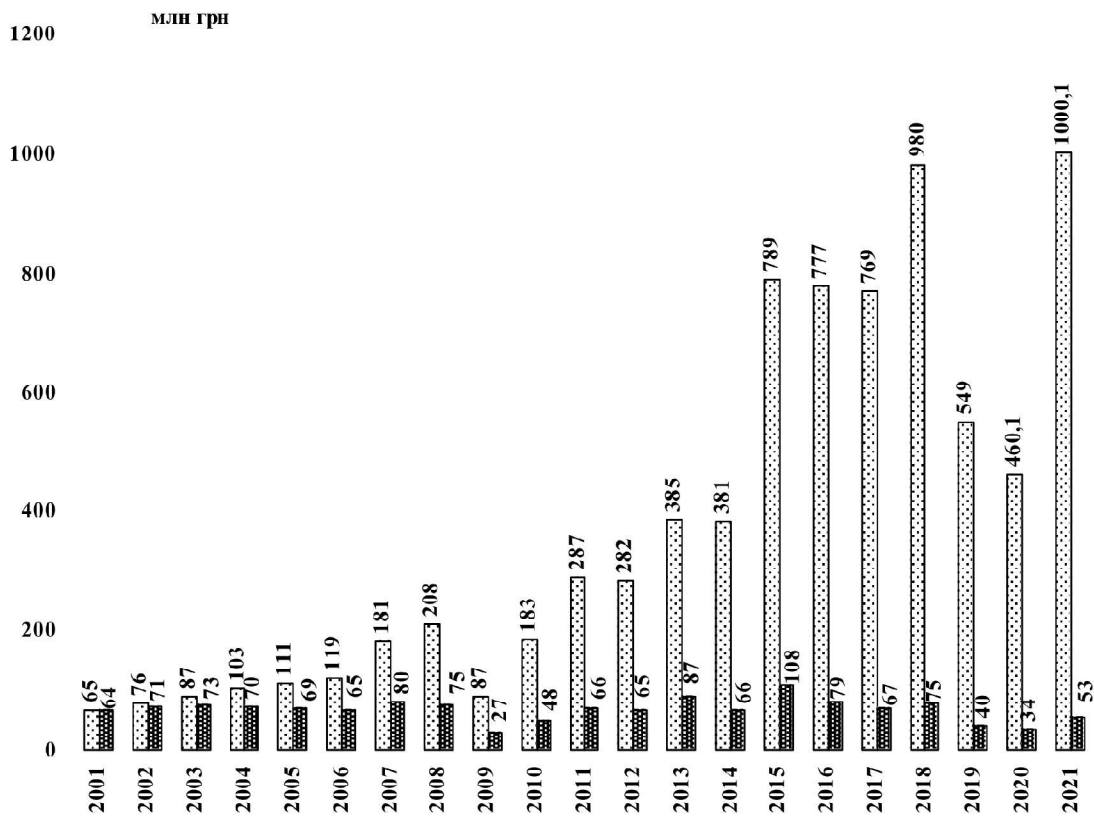
У 2009 та 2010 роках порівняно з 2008 роком спостерігалось зменшення величини капітальних інвестицій у сферу лісового господарства та деревообробки. До цього призвели наслідки глобальної фінансової кризи 2008 року, оскільки зменшилися бюджетні можливості держави фінансувати потреби лісового господарства, а постійні лісокористувачі недоотримали валютну виручку через продаж необробленої деревини у зв'язку зі стискуванням глобальної ділової активності. Знизилась також можливість транснаціональних деревообробних корпорацій фінансувати проєкти введення додаткових потужностей на підзвітних підприємствах, що функціонували в Україні. У 2011 році відбулося збільшення обсягу капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку порівняно з 2008 роком (обсяг капітальних інвестицій у 2011 році склав 3889 млн грн). У 2012—2014 роках обсяг капітальних інвестицій знизився порівняно з 2011 роком і коливався в інтервалі 2393—2829 млн грн. Таке зниження відбулося через скорочення обсягу капітальних інвестицій у деревообробку у зв'язку з посиленням адміністративного тиску на суб'єкти деревообробного підприємництва.

У 2015—2019 роках спостерігалось щорічне зростання номінальної величини капітальних видатків у сферу лісового господарства та деревообробки. Зокрема, у 2015 році даний показник становив 4820 млн грн, у 2016 році — 5736 млн грн, у 2017 році — 7610 млн грн, у 2018 році — 8513 млн грн, у 2019 році — 10543 млн грн. Тобто у 2019 році порівняно з 2015 роком капітальні інвестиції у лісове господарство та деревообробку зросли більш як у 2 рази. Таке зростання відбувалося, в першу чергу, завдяки нарощенню номінальної величини капітальних вливань у деревообробку. Певною мірою це було зумовлено підвищеними очікуваннями стосовно прискорення темпів розвитку деревообробного виробництва у зв'язку з введенням мораторію на експорт необробленої деревини.

Інвестори сподівались на те, що мораторій забезпечить зростання обсягів лісосировини в середині країни і це дасть можливість на порядок збільшити обсяги деревообробки. Водночас наявні темпи приросту номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку не забезпечили їх суттєвого реального зростання. Зокрема, обсяг капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку у 2019 році у порівняних цінах (обсяг капітальних інвестицій у порівняних цінах визначався шляхом діленням номінальної величини капітальних інвестицій за відповідний рік на кумулятивний індекс цін виробників промислової продукції) так і не досяг величини аналогічного показника 2004—2008 років, коли національна економіка зростала найбільшими темпами за часів незалежності. Тобто ведення мораторію на експорт необробленої деревини не забезпечило очікуваного реального зростання обсягу капітальних інвестицій у переробку деревини, оскільки мораторій — це лише адміністративне обмеження, яке не заклало належних стимулів для збільшення інвестиційних вливань у переробку ланку лісопродуктового ланцюга. Натомість мораторій на експорт лісу-кругляка звужив можливості постійних лісокористувачів нарощувати інвестиції в оновлення основного капіталу лісогосподарських виробництв.

У 2020 та 2021 роках спостерігалось скорочення номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку, що зумовлено введенням карантинних заходів як в середині країни, так і в більшості частин світу. Саме карантинні заходи призвели до стискування ділової активності, що знизило попит як на лісосировину, так і на дерев'яну продукцію з високою доданою вартістю. В цілому за період 2001—2021 роки питома вага капітальних інвестицій у лісове господарство та деревообробку в загальному обсязі капітальних інвестицій в економіку України коливалася в інтервалі 0,87—2,49%. У зв'язку з тими змінами, які відбулися в господарському комплексі країни внаслідок воєнних дій (руйнація значної кількості інфраструктурних об'єктів, об'єктів гірничо-металургійного комплексу, виробничо-технічної бази машинобудування, будівельної індустрії в окремих регіонах країни), слід прогнозувати зростання вагомості лісового господарства та деревообробного виробництва як в процесах відбудови країни, так і в майбутній структурі національного господарства в цілому. З огляду на це у короткостроковій перспективі необхідно максимальною мірою удосконалити інституціональні передумови через зняття численних бар'єрів для здійснення інвестиційного процесу у лісовому секторі економіки, що дасть змогу забезпечити реальну модернізацію індустріальної бази лісівництва та переробки деревини і посилити вплив даного сектора на відбудовчі процеси у зруйнованих війною населених пунктах та на суспільне відтворення в цілому.

Основні сегменти лісового сектора, якими є лісове господарство та деревообробка, відзначаються притаманними кожній з них особливостями та тенденціями освоєння капітальних інвестицій. У 2001—2021 роках в динаміці капітальних інвестицій у лісове господарство

▨ Капітальні інвестиції у лісове господарство та лісозаготівлі і пов'язані з ним послуги, млн грн

■ Капітальні інвестиції у лісове господарство та лісозаготівлі і пов'язані з ним послуги у порівняних цінах на початок 2001 року, млн грн

Рис. 2. Капітальні інвестиції у лісове господарство та лісозаготівлі і пов'язані з ним послуги в Україні

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

та лісозаготівлі спостерігалось декілька фаз (рис. 2). У 2001—2008 роках мало місце щорічне зростання капітальних вкладень у лісове господарство та лісозаготівлі. Зокрема, у 2002 році даний показник становив 65 млн грн, у 2002 році — 76 млн грн, у 2004 році — 103 млн грн, у 2008 році — 208 млн грн. В цілому за цей же період зросли також капітальні інвестиції у лісове господарство та лісозаготівлі у порівняних цінах, що свідчить про позитивні зрушення щодо реального нарощення інвестиційних вливань у сировинний сегмент лісового сектора. У 2009 році порівняно з 2008 роком відбулося суттєве зменшення капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі, що стало наслідком погіршення макроекономічної ситуації в країні внаслідок впливу глобальної фінансової кризи.

Починаючи з 2010 року і до 2018 року включно спостерігалось в цілому зростання номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі. Зокрема, у 2010 році даний показник становив 183 млн грн, у 2011 році — 287 млн грн, у 2013 році — 385 млн грн, у 2015 році — 789 млн грн, у 2018 році — 980 млн грн. Даний тренд номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі за аналізований період варто вважати позитивним, оскільки у 2018 році порівняно з 2010 роком спостерігається зростання суми капітальних інвестицій у лісове госпо-

дарство та лісозаготівлі у порівняних цінах. Тим більше, що починаючи з 2014 року з держбюджету фактично було відсутнім фінансування потреб лісового господарства, зокрема здійснення процесів лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів.

У 2019 та 2020 роках порівняно з 2018 роком спостерігалось значне зменшення номінальної величини капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі. У 2019 році це було пов'язано з наявністю певних інституціональних розривів в державній політиці підтримки лісового господарства, а у 2020 році — у зв'язку з введенням карантинних заходів, спрямованих на обмеження поширення пандемії коронавірусу. У 2021 році номінальна величина капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі вперше за аналізований період перевищила 1 млрд грн, що у більш як у 2 рази перевищує відповідний показник 2020 року. Такі позитивні зрушення стали можливими завдяки сприятливій кон'юктурі на ринку необробленої деревини, що дало можливість постійним лісокористувачам суттєво збільшити інвестиційні асигнування в оновлення основних лісогосподарських засобів.

При виборі пріоритетів фінансування капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі необхідно виходити з існуючої структури фінансування за видами активів. Зокрема у 2021 році питома вага капі-

тальних інвестицій у нежитлові будівлі в загальному обсязі капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі становила 14% (138,2 млн грн), у машини, обладнання та інвентар — 22% (217,8 млн грн), у транспортні засоби — 42% (420,4 млн грн), у інші матеріальні активи — 10% (99,7 млн грн), у нематеріальні активи 2% (20 млн грн), в інші складові — 10% (104 млн грн) (рис. 3).

Виходячи з останніх трендів в частині реформування лісової галузі необхідним слід вважати зростання питомої ваги витрат на придбання нематеріальних активів, щоб прискорити процеси цифрової трансформації та охопити діджиталізацією широкий спектр відносин, пов'язаних з лісовідновленням, лісовідтворенням, охороною та захистом лісів, а також заготівлею та продажем деревини. Доцільно також підвищити частку капітальних інвестицій, які спрямовуються на придбання машин, обладнання та інвентарю, щоб забезпечити зростання ефективності утримання лісових селекційно-насіннєвих комплексів, підвищити якість рубок формування і оздоровлення лісів (рубок догляду, санітарних, ландшафтних та лісовідновних рубок, рубок переформування, рубок, пов'язаних з реконструкцією малоцінних молодників), рубок головного користування, переробки деревини та утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробного виробництва. Необхідно ретельніше підійти до фінансування капітальних інвестицій у придбання транспортних засобів та будівництва нежитлових будівель, щоб, у першому випадку, покращити логістику транспортування дров'яної і ділової деревини та лісосічних відходів, а, у другому, — оптимізувати структуру пасивної частини основних засобів.

Рис. 3. Структура капітальних інвестицій у лісове господарство та лісозаготівлі за видами активів у 2021 році

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

У 2001—2021 роках виокремлюється декілька основних фаз в динаміці фінансування капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість (рис. 4). У 2001—2008 роках спостерігався чітко виражений висхідний тренд в динаміці номінальної величини капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість, що було зумовлено стабілізацією макроекономічної ситуації в країні в цілому. Зокрема, у 2001 році даний показник становив 460 млн грн, у 2002 році — 851 млн грн, у 2003 році — 743 млн грн, у 2005 році — 1453 млн грн, у 2008 році — 3326 млн грн. Тобто в цілому у 2008 році порівняно з 2001 роком номінальна величина капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість зростає у 7,2 разу.

Рис. 4. Капітальні інвестиції у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість в Україні

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

Рис. 5. Основні складові капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість в Україні у 2020 році

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

Прискорені темпи зростання номінальної величини капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість забезпечили за період 2001—2008 років ріст і суми вказаних капітальних інвестицій у порівняних цінах (реальної величини капітальних інвестицій). Зокрема, у 2008 році порівняно з 2001 роком сума капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість у порівняних цінах на початок 2001 року збільшилася на 738 млн грн. У цей період в країні спостерігалось в цілому соціально-економічне піднесення, що позитивним чином вплинуло на інвестиційну привабливість переробної ланки лісового сектора. У 2009 та 2010 роках внаслідок впливу глобальної фінансової кризи скоротився обсяг капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість як в номінальному, так і в реальному вираженні.

Незважаючи на те, що у 2011 році порівняно з 2010 роком номінальні капітальні інвестиції у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість зросли на 2210 млн грн, у 2012—2014 роках знову відновився низхідний тренд в динаміці капітальних інвестицій у переробку деревини. У 2015—2019 роках спостерігалось щорічне зростання номінальних капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість. Зокрема, у 2015 році даний показник становив 4031 млн грн, у 2016 році — 4959 млн грн, у 2017 році — 6841 млн грн, у 2018 році — 7533 млн грн, у 2019 році — 9994 млн грн. У 2019 році порівняно з 2015 роком номінальні капітальні інвестиції у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість збільшилися на 5963 млн грн. Таке збільшення номінальної суми фінансування капітальних інвестицій

у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість було забезпечено через завищені очікування суб'єктів деревообробного виробництва у зв'язку з введенням адміністративних обмежень на експорт необробленої деревини, що за прогнозом авторів даного нововведення мало призвести до суттєвого зростання пропозиції лісосировини на вітчизняному ринку, а це мультиплікативним чином мало вплинути на рівень привабливості переробної ланки лісового сектора для інвесторів-резидентів та інвесторів-нерезидентів.

Водночас темп зростання номінальних капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість у 2015—2019 роках був недостатнім, оскільки не забезпечив суттєвого зростання суми цих капітальних інвестицій у порівняних цінах. У 2020 та 2021 роках внаслідок карантинних заходів та згортання ділової активності відбулося зменшення суми капітальних інвестицій у деревообробку. У 2020 році сума номінальних капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість становила 7835,1 млн грн, а у 2021 році — 4697 млн грн. Відповідно відбулося скорочення обсягів фінансування капітальних інвестицій у деревообробний сегмент лісового сектора і у порівняних цінах.

Слід також зазначити, що у 2015—2019 роках порівняно з іншими часовими проміжками періоду 2001—2021 років зросла питома вага капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість в загальному обсязі капітальних інвестицій у переробну промисловість. У цей період даний показник коливався в інтервалі 7,47—11,3%. У роки високих темпів економічного зростання (2003—2008 роки) питома вага капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість в загальному обсязі капітальних інвестицій у переробну промисловість коливалися в інтервалі 6–7%. З приведенного вище можна зробити висновок про те, що вагомість деревообробки в секторі переробної промисловості при всіх інституціональних складнощах та структурних диспропорціях зростає, що вимагає застосування комплексу фінансових преференцій, щоб стимулювати введення додаткових потужностей у поглиблену переробку деревини, зокрема у виробництво дерев'яних будівельних конструкцій.

В останні роки склалась відповідна структура капітальних інвестицій у вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну промисловість в Україні, віддзеркаленням чого є дана структура у 2020 році (рис. 5). Зокрема, 983,7 млн грн (16%) спрямовується у лісопилльне та стругальне виробництво, які фактично визначають створення деревних "напівфабрикатів", що використовуються у наступних фазах деревопродуктового ланцюга. Чим більше капітальних інвестицій впливається в модернізацію виробничо-технічної бази лісопилного та стругального виробництва, тим більше якісних деревних "напівфабрикатів" створюється для сегменту виробництва дерев'яної продукції з високою доданою вартістю. Також додаткове інвес-

тування лісопильного та стругального виробництва створює передумови для формування сучасного сегменту первинної переробки деревини, що сприятиме як утворенню додаткових робочих місць, особливо у лісозабезпечених регіонах, а також нарощення експортного потенціалу вітчизняного лісового сектора.

У виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння у 2020 році спрямовувалося 2787 млн грн (45%) капітальних інвестицій. Фактично це майже половина всіх капітальних інвестицій у деревообробку. У цей сегмент деревообробного виробництва необхідно однозначно нарощувати потоки капітальних інвестицій, що дасть змогу зробити сферу переробки деревини базовою ланкою господарських комплексів лісозабезпечених регіонів. 1945,7 млн грн (31%) капітальних інвестицій у 2020 році було спрямовано у виробництво паперу та паперових виробів. Враховуючи капіталомісткість даного виду поглибленої переробки деревини, інвестиції в цей сегмент переробної ланки лісового сектора необхідно збільшувати у декілька разів. У 2020 році 474,2 млн грн (8%) спрямовувалося у поліграфічну діяльність та тиражування записаної інформації.

Найбільші суми капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у 2021 році спостерігалися у регіонах, які відзначаються найвищим рівнем лісистості, високою часткою твердих порід у породній структурі лісового фонду, та центрах ділової активності (рис. 6).

Зокрема, сума капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у 2021 році становила у Вінницькій області (125,4 млн грн), Волинській області (471,2 млн грн),

Житомирській області (399,7 млн грн), Івано-Франківській області (147,8 млн грн), Київській області (501,2 млн грн), Львівській області (640,5 млн грн), Рівненській області (186,8 млн грн), Черкаській області (190,8 млн грн), Чернігівській області (139,9 млн грн) та місті Києві (467,1 млн грн). Прикметною рисою регіонального розподілу капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у 2021 році є те, що у багатьох областях саме вливання в названий сегмент займають високу питому вагу в загальній величині капітальних інвестицій в цілому. Зокрема, у Волинській області питома вага капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у 2021 році в загальній величині капітальних інвестицій становила 22,4%. Це забезпечувалося у зв'язку з тим, що продовжує залучати додаткові інвестиційні вливання ТзОВ "Кроноспан УА" та прискореними темпами розвивається сектор малих та середніх деревообробних виробництв.

Виходячи з приведеного вище та враховуючи теперішні надскладні умови соціально-економічного розвитку, можна стверджувати, що зміцнення обороноздатності країни та післявоєнна відбудова країни потребують нарощення інвестиційних потоків як в сировинний (лісове господарство), так і в переробний (деревообробне виробництво) сегменти лісового сектора національної економіки. Нарощення обсягів лісозаготівель і відповідно збільшення пропозиції дров'яної та ділової деревини потребують модернізації основного капіталу лісового господарства, зокрема модернізації парку лісозаготівельного обладнання, виробничо-технічної бази транспортування деревини, первинної переробки дере-

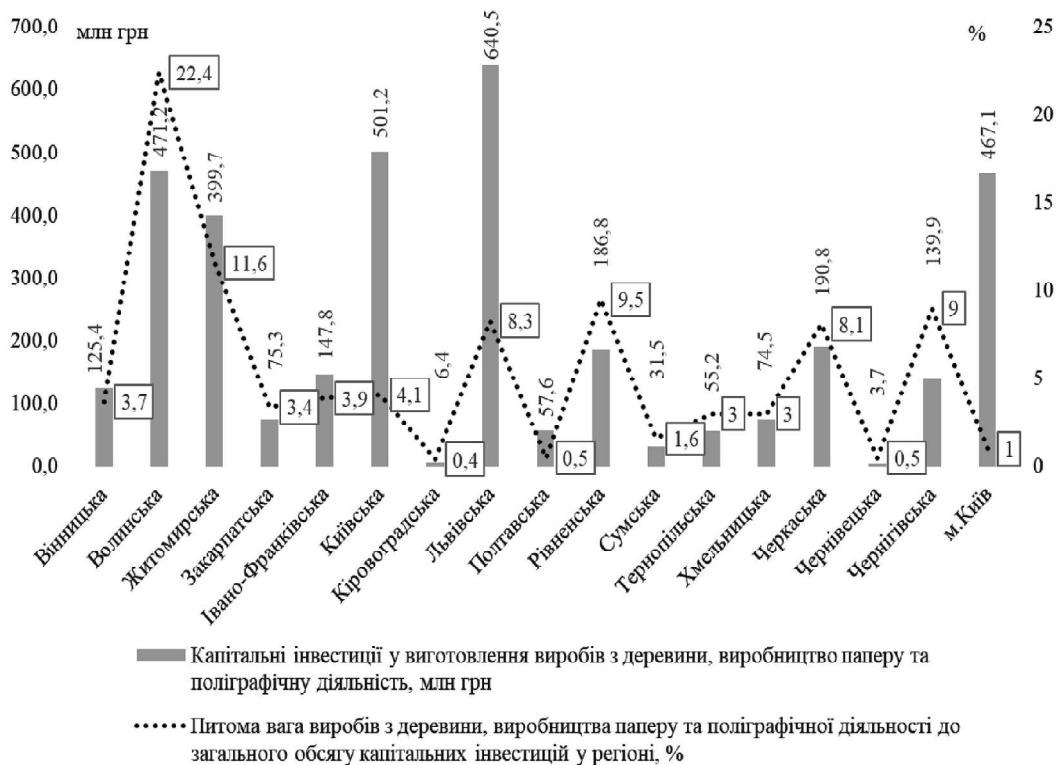

Рис. 6. Регіональний розріз капітальних інвестицій у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність у 2021 році

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України.

вини та утилізації неліквідної деревини з метою виробництва різноманітних видів твердого біологічного палива.

При виборі пріоритетів нарощення обсягів інвестування основного капіталу лісового господарства необхідно виходити з того, що в середньому один заготовлений кубометр деревини створює близько десяти робочих місць у різних галузях. Це не лише пиломатеріали, а й будівництво дерев'яних будинків, виробництво меблів та столярних виробів, виробництво паперу, газет, журналів, книг. Паралельно з нарощенням лісоресурсного потенціалу розвиваються зелений туризм, збір і переробка лікарських рослин, мисливство, заготівля ягід та грибів, виробництво готових харчових продуктів [9].

Необхідність психологічної реабілітації постраждалих від воєнних дій громадян та введення нових потужностей у санаторно-курортне та туристично-оздоровче господарство вимагають формування сучасного інституціонального середовища диверсифікації джерел та методів інвестування основного капіталу рекреаційного лісокористування та агролісомеліорації, яке дасть можливість розширити спектр комерціалізації екосистемних послуг, що продукуються лісовими біогеоценозами, і використати тим самим значний резерв підвищення рівня капіталізації лісового господарства в цілому [6].

У зв'язку із руйнацією об'єктів виробничої та житлової нерухомості внаслідок воєнних дій та необхідністю диверсифікації джерел паливно-енергетичного забезпечення потреб соціальної та житлово-комунальної сфери, а також сектору домашніх господарств різко зростає потреба у збільшенні обсягів виробництва столярних виробів та дерев'яних конструкцій, що вимагає нарощення інвестиційних потоків у лісопилне та стругальне виробництво, у сферу виготовлення виробів з деревини, зокрема будівельних дерев'яних конструкцій, а також у сферу виробництва різноманітних видів паливних деревних продуктів.

Водночас перераховані пріоритети інвестування основного капіталу лісового сектору національної економіки вимагають інституціоналізації додаткових методів, інструментів та важелів фінансово-економічного механізму лісогосподарювання, які закладають необхідні стимули для нарощення інвестиційних вливань у лісовідновлення, лісовідтворення, охорону та захист лісів; мисливське господарство та рекреаційне лісокористування; інтеграцію сільськогосподарського та лісового господарства, зокрема агролісомеліоративну діяльність; лісозаготівлі та виробничо-технічну базу транспортування деревини і утилізації лісосічних відходів; лісопилне, стругальне виробництво та виготовлення дерев'яних виробів з високою доданою вартістю; целюлозно-паперову та лісохімічну промисловість; виробництво паливних деревних продуктів.

Такими стимулами виступають: інструменти прямої та непрямої бюджетної підтримки лісогосподарських, лісоохоронних та ресурсощадних проєктів; надання податкових та кредитних преференцій суб'єктам лісогосподарського підприємництва, які реалізують про-

єкти заліснення малопродуктивних земель та неугідь, окультурення самозаліснених сільськогосподарських угідь, утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробного виробництва з метою виробництва паливних деревних продуктів, комерціалізації екосистемних послуг, які продукуються лісовими біогеоценозами, зокрема через розбудову інфраструктури рекреаційного лісокористування [7]; лібералізація митного режиму імпорту високотехнологічного деревообробного обладнання через зниження ввізного мита та інших податкових платежів.

Результативність застосування перерахованих інструментів стимулювання залучення додаткових інвестицій у модернізацію основного капіталу лісового сектора, особливо в умовах воєнного стану, підвищиться за умови відновлення практики державного та регіонального програмування (розроблення державних та регіональних програм) розвитку лісового господарства, окремих ланок по переробці деревини та розбудови індустрії виробництва на основі утилізації деревних відходів різноманітних видів біологічного палива. Якраз у межах реалізації названих програм буде забезпечена ув'язка пріоритетів модернізації основного капіталу лісового сектора з наявними та потенційно можливими джерелами фінансування капітальних інвестицій.

Вагомою передумовою нарощення інвестиційних вливань у модернізацію основного капіталу лісового сектора виступає формування сучасних інституціональних об'єднань лісогосподарських та деревообробних виробників, а також кооперація підприємств лісового сектора з енергогенеруючими компаніями в частині виробництва паливних деревних продуктів. Створення внутрішньогалузевих та міжгалузевих об'єднань у лісовому секторі підвищить рівень концентрації фінансових ресурсів і дасть змогу на порядок підвищити обсяги внутрішнього інвестування в модернізацію основних засобів, зокрема у застосування сучасних технологій лісовирощування, лісозаготівель та переробки і утилізації деревини. Водночас укрупнення суб'єктів лісогосподарського підприємства не має порушувати базові засади інституціональної архітектури лісогосподарювання (система державного управління лісами, мережа лісових селекційно-насінневих комплексів та постійних лісокористувачів, система лісовпорядкування, моніторингу, обліку та інвентаризації лісів) та не йти всупереч пріоритетам соціально-економічного розвитку територій, які виступають ареалами концентрації лісоресурсних активів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інвестування основного капіталу лісового сектора виступає необхідною умовою розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу даної ланки національної економіки. Виходячи з глобальних трендів розвитку лісового господарства та деревообробного виробництва та враховуючи рівень спрацювання основних засобів окремих фаз лісопродуктових ланцюгів і воєнний стан, основним пріоритетом інвестиційного забезпечення лісового сектора має стати модернізація основ-

ного капіталу, щоб забезпечити здійснення процесів лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів, транспортування, утилізації та переробки деревини на новій технологічній основі, а також ефективніше комерціалізувати екосистемні послуги, які продукуються лісовими біогеоценозами.

При цьому необхідно враховувати факт того, що інвестиційний процес у сфері лісового господарства та сфері деревообробного виробництва відзначається прикметними рисами. У сировинному сегменті (лісовому господарстві) у зв'язку з фактичною відсутністю бюджетного фінансування процесів лісовідновлення, лісовідтворення, охорони та захисту лісів основними інвесторами виступають постійні лісокористувачі, які реінвестують в оновлення основного капіталу ведення лісового господарства та основних засобів переробних підрозділів кошти, отримані внаслідок госпрозрахункової діяльності.

У приватному сегменті деревообробного виробництва спостерігається більш диверсифікована структура інвестиційного забезпечення процесів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення виробничо-технічної бази переробки деревини, оскільки поряд з інвестуванням за рахунок внутрішніх джерел спостерігається залучення зовнішніх інвестицій, зокрема інвестицій транснаціональних корпорацій, які спеціалізуються на деревообробному бізнесі.

У умовах воєнного стану підвищення вагомості лісового сектора у зміцненні обороноздатності та енергетичної самодостатності країни залежить від нарощення інвестиційних потоків у модернізацію основного капіталу, що потребує урізноманітнення методів та інструментів стимулювання інвестиційного процесу (диверсифікація прямої та непрямой бюджетної підтримки, застосування податкових та кредитних пільг, лібералізація митного режиму), а найвищої результативності в цьому напрямі можна досягти за умови логічної ув'язки додаткових регуляторів в системі фінансово-економічного механізму лісогосподарювання та відновлення державного та регіонального програмування розвитку лісогосподарського та деревообробного виробництва, а також здійснення структурних перетворень в базових ланках лісопродуктових ланцюгів при збереженні атрибутивних характеристик існуючої інституціональної архітектоники лісогосподарювання.

Література:

1. Болоховець Ю. Нафтогаз анонсував будівництво нових ТЕЦ: Де взяти біопаливо? [Електронний ресурс]. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/cinniy-resurs-shcho-vidbuvayetsya-z-rinkom-drov-v-ukrajini-i-chi-vistachit-jih-na-zimu-50277210.html>
2. Бондар В. Напрями реформування лісової галузі мають визначати професіонали. Економіст. 2018. № 8. С. 2—5.
3. Голян В.А., Голуб О.А. Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку лісогосподарського комплексу: диверсифікація форм і засобів. Проблеми економіки. 2016. №3. С. 31—39.
4. Голян В.А., Голуб О.А., Сакаль О.В. Фінансово-економічний механізм проектного управління терито-

римальним лісогосподарським комплексом. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 8. С. 5—10.

5. Ільницька-Гикавчук Г.Я. Фінансовий механізм екологічно збалансованого лісокористування: автореф. дис.... канд. економ. наук. Рівне, 2009. 22 с.

6. Карпук А.І., Нестор'як Ю.Ю., Олексієвцев О.М. Інвестиційне забезпечення відтворення лісового біорізноманіття в контексті диверсифікації діяльності лісогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 1. С. 5—12.

7. Марчук Ю.М. Фінансово-економічний механізм лісогосподарювання стимулюючого типу: завдання, функції та методи. Агросвіт. 2019. № 23. С. 25—31.

8. Шумлянський Б.В. Фінансове забезпечення як підгрунтя формування інвестиційного середовища розвитку лісового сектору. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 15. С. 61—66.

9. Юрій Марчук: "Нам потрібна не заборонна екологія, а екологічна економіка". [Електронний ресурс]. URL: <https://tlu.kiev.ua/pro-nas/novini-zakhodi/novina/article/jurii-marchuk-nam-potribna-ne-zaboronna-ekologija-a-ekologichna-ekonomika.html>

References:

1. Bolokhovets', Yu. (2022), "Naftogaz announced the construction of new CHP plants: Where to get biofuel?", available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/cinniy-resurs-shcho-vidbuvayetsya-z-rinkom-drov-v-ukrajini-i-chi-vistachit-jih-na-zimu-50277210.html> (Accessed 15 Oct 2022).
 2. Bondar, V. (2018), "The directions of forest industry reform should be determined by professionals", *Ekonomist*, vol. 8, pp. 2—5.
 3. Holian, V.A. and Holub, O.A. (2016), "Financial provision of priorities for the development of the forestry complex: diversification of forms and means", *Problemy ekonomiky*, vol. 3, pp. 31—39.
 4. Holyan, V. Holub, O. and Sakal, O. (2016), "Financial and economic mechanism of project management of territorial forestry complex", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 5—10.
 5. Il'nyts'ka-Hykavchuk, H.Ya. (2009), "Financial mechanism of ecologically balanced forest use", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Rivne, Ukraine.
 6. Karpuk, A. Nestoriak, Iu. and Oleksiievets, O. (2019), "Investment support for the reproduction of forest biodiversity in the context of diversification of forest enterprises' activities", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 5—12.
 7. Marchuk, Yu. (2019), "Financial and economic mechanism of forest management of stimulating type: tasks, functions and methods", *Agrosvit*, vol. 23, pp. 25—31.
 8. Shumlyansky, B. (2015), "Financial support as a basis formation of investment environment forest sector", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 61—66.
 9. Marchuk, Y. (2019), "We do not need prohibition ecology, but ecological economy", available at: <https://tlu.kiev.ua/pro-nas/novini-zakhodi/novina/article/jurii-marchuk-nam-potribna-ne-zaboronna-ekologija-a-ekologichna-ekonomika.html> (Accessed 15 Oct 2022).
- Стаття надійшла до редакції 21.10.2022 р.*